

KAUKAZO FLOROS AUGALAI LIETUVOS KAIMŲ DARŽELIUOSE

Stasė Dapkūnienė^{1,2}, Vilija Snieskienė^{3,4}

¹*Augalų genų bankas, Stoties g. 2, LT-58343, Akademija, Kėdainių raj.*

²*Vilniaus universiteto botanikos sodas, Kairėnų g. 43, LT-10239, Vilnius, el. paštas: stase.dapkuniene@bs.vu.lt*

³*Vytauto Didžiojo universiteto Botanikos sodas, Ž. E. Žilibero g. 6, LT-46324, Kaunas,
el. paštas: vilija.snieskiene@vdu.lt*

⁴*Kauno kolegija, Technologijų fakultetas, Aplinkos inžinerijos katedra, Pramonės pr. 20, LT-50468, Kaunas*

Anotacija

Manoma, kad darželiai Lietuvos kaimų sodybose galėjo atsirasti apie 15–16 a. Iš vienuolynų ir dvarų parkų ir gėlynų augalai plito į aplinkinių kaimų sodybas. 2016–2018 m. 36-iose kaimo sodybų darželiuose buvo inventorizuojami ten augantys dekoratyvieji, vaistiniai ir prieskoniniai augalai. Rastos 394 augalų rūšys. Kaukazo regionas pasižymi didele klimato sąlygų įvairove, todėl turtinga ir regiono flora, o daugelis rūšių gali sėkmingai augti ir kitose šalyse. Lietuvos kaimų darželiuose buvo aptikta 70 rūšių augalų, kurie savaiminiai ne tik Kaukaze, bet ir Lietuvoje. Kitų 60 rūšių augalai introdukuoti iš Kaukazo lietuviškuose darželiuose auga nuo seno.

Raktiniai žodžiai: Kaukazo flora, Lietuvos kaimo darželiai.

Įvadas

Parkai, sodai ir gėlynai Lietuvoje pirmiausiai pradėti kurti dvaruose ir vienuolynuose. Pirmos žinios apie ten augintus augalus yra iš 14 a. (Gudžinskas, 2010). Iš dvarų ir vienuolynų dekoratyvūs, vaistiniai ir maistui skirti augalai plito ir į aplinkinių kaimų sodybas. Tikslių žinių apie pirmų darželių atsiradimą kaimų sodybose nėra, bet manoma, kad darželiai kaimo sodybose galėjo atsirasti apie 16 a. antrą pusę, kai buvo įvykdyta Valakų reforma ir valstiečiai pradėjo savarakiškai ūkinikauti. Daug kaimo sodybų darželiuose augintų dekoratyvių ir vaistinių augalų buvo introdukuoti. Etnografinių darželių tyrėjai nesutaria dėl vietinės floros augalų auginimo kaimų darželiuose. Vieni mano, kad šių augalų buvo galima pasiskinti ar prisirinkti iš netolimos aplinkos, todėl jų kurį laiką ir neaugino darželiuose (Gudžinskas, 2010). Kitų nuomone iš karto kartu su introdukuotais augalais darželiuose buvo auginami ir vietiniai augalai (Žumbakienė, 2016).

Introdukuotų augalų kilmė labai įvairi; svarbiausi kriterijai pagal kuriuos buvo atsirenkami augalai – prisitaikymas prie vietinio klimato sąlygų, nesudėtinga priežiūra, dekoratyvumas arba naudingos vaistinės, maistinės ar dažinės augalo savybės. Nebuvo sąlygų ir laiko užsiimti auginimu tokių augalų, kurių priežiūrai reikėjo skirti daug pastangų. Nemaža dalis net ir seniausiai Lietuvoje auginamų darželio augalų kilę iš Kaukazo.

Kaukazo regionas apimantis apie 500 000 km² yra natūralių gamtinių kontrastų regionas. Šiaurės Kaukazo lyguma yra žemiau jūros lygio, o aukščiausia Elbruso viršukalnė – 5642 m. Klimatas taip pat nevienodas. Vidutis metinis kritulių kiekis Juodosios Jūros pakrantėje 4000–4500 mm, o Kaspijos pajūryje tik 150 mm. Vidutinė metinė temperatūra nuo 15 °C Juodosios ir Kaspijos pajūriuose kylant į kalnus kas 100 m sumažėja po 0,65 °C (Zazanashvili, Gagnidze, & Nakhutsrishvili, 2000). Dėl tokios gamtinių sąlygų įvairovės, įvairi ir turtinga regiono flora. Čia auga apie 6300 rūšių augalų, iš jų daugiau kaip 1600 endemai. Kai kurių rūšių iš Kaukazo kilę augalai nesunkiai introdukuojami ir kitose šalyse. Lietuvoje dalis iš čia kilusių augalų priskiriami net tradiciniams Lietuvos darželių augalams.

Kai kurių rūšių augalai turi didelius arealus ir yra savaiminiai dideliuose plotuose. Dalis rūšių dekoratyvių ir vaistinių/prieskoninių augalų auginamų Lietuvos darželiuose yra vietiniai ir Kaukaze, ir Lietuvoje.

Metodika

2016–2018 m. darželių augalai buvo stebimi ir inventorizuojami skirtinguose Lietuvos etnografiniuose regionuose 36 sodybose. Buvo nustatyta kiekvienos sodybos geografinė padėtis (geografinės koordinatės) ir aukštis virš jūros lygio.

Augalai buvo stebėti tris kartus per vegetacijos laikotarpį (gegužės, rugpjūčio ir rugsėjo mėnesiais). Stebėjimų metu augalai buvo fotografuojami. Buvo nustatoma kiekvieno augalo rūšis ir veislė ar varietetas (jei įmanoma). Augalai apibūdinti pagal atlasus ir augalų apibūdinimo vadovus (Snarskis, 1968; Vilkonis, 2001; Botanica, 2006). Lietuviški ir lotyniški augalų vardai pateikti pagal Jankevičienės (1998) ir Gudžinsko (1999) veikalus ir Valstybinės Lietuvių kalbos komisijos nutarimus (<http://www.vlkk.lt/vlkk-nutarimai>). Augalai vaistiniams ar prieskoniniams priskirti pagal literatūros šaltinius (Dagytė ir Penkauskienė, 1978; Dagytė, 1994; Smaliukas, Lekavičius, Butkus ir Jaskonis, 1992; Ragažinskienė, Rimkienė ir Sasnauskas, 2005; Gudžinskas ir Balvočiūtė 2007; Budnikas ir Obelevičius, 2015).

Mūsų surinkti duomenys palyginti su literatūros apie Lietuvos regionų etnografinius darželius šaltiniais (Andriūšytė, Baltrušaitis, Burinskaitė ir Žumbakienė, 2008; Bertašiūtė, Baltrušaitis, Burinskaitė ir Žumbakienė, 2008; Kačinskaitė, Baltrušaitis, Burinskaitė ir Žumbakienė, 2008; Bomblauskas, Burinskaitė, ir Žumbakienė, 2008; Pabrėža, 2009; Gudžinskas, 2010; Žumbakienė, 2016). Kada kurios rūšies augalai pradėti auginti Lietuvos kaimo darželiuose nustatyta pagal literatūros šaltinius (Vaidelienė ir Vaidelys, 2001; Pabrėža, 2009; Gudžinskas, 2010; Žumbakienė, 2016).

Augalų rūšis savaiminiams Kaukazo floros augalams priskyrėme pagal literatūros šaltinius (Wiersema & Leon, 1999; Nakhutsrishvili, 2013; Stravinskienė, 2016; Tahir, Khushtar, Fahad, & Rahman, 2018).

Rezultatai

2016-2018 m. buvo inventorizuoti 36-iose Lietuvos kaimo sodybų darželiuose auginami augalai. Iš viso šių sodybų darželiuose augo 394 rūšys dekoratyvių, vaistinių ir prieskoninių augalų. Didelės dalies (130 rūšis) šių augalų kilmės vieta – Kaukazo regionas (1 lentelė).

1 Lentelė. Kaukazo regiono augalai Lietuvos kaimų darželiuose, 2016–2018 m.
Table 1. The Caucasus region plants in Lithuanian flower gardens, 2016-2018

Eil. nr. No	Lietuviškas augalo vardas <i>Lithuanian plant name</i>	Lotyniškas augalo vardas <i>Latin name of the plant</i>	Statusas Lietuvoje <i>Status in Lithuania</i>	Nuo kada auginama Lietuvoje <i>Ever since growing in Lithuania</i>
1	Balinis ajeras	<i>Acorus calamus</i> L.	svetimžemis	13 a.
2	Pavasarinis adonis	<i>Adonis vernalis</i> L.	svetimžemis	
3	Šliaužiančioji vaisgina	<i>Ajuga reptans</i> L.	savaiminis	
4	Laiškinis česnakas	<i>Allium schoenoprasum</i> L.	savaiminis	15 a.
5	Kaukazinė plukė	<i>Anemone caucasica</i> Willd. Ex Rupr.	svetimžemis	20 a. pab.
6	Lieknoji plukė	<i>Anemone sylvestris</i> L.	savaiminis	19 a.
7	Geltonasis bobramunis	<i>Anthemis tinctoria</i> L.	savaiminis	
8	Valgomasis krienas	<i>Armoracia rusticana</i> P. Gaertn., B. Mey et Scherb.	svetimžemis	
9	Diemedis	<i>Artemisia abrotanum</i> L.	svetimžemis	17 a.
10	Kartusis kietis/ pelynas	<i>Artemisia absinthium</i> L.	savaiminis	19 a.
11	Paprastasis arunkas	<i>Aruncus dioicus</i> (Walter) Fernald	svetimžemis	20 a.
12	Didžioji astrantija	<i>Astrantia major</i> L.	savaiminis	
13	Uolinė aurinija	<i>Aurinia saxatilis</i> (L.) Desv.	svetimžemis	20 a.
14	Daugiametė saulutė	<i>Bellis perennis</i> L.	savaiminis	15-16 a.
15	Paprastasis raugerškis	<i>Berberis vulgaris</i> L.	savaiminis	
16	Stambialapė brunera	<i>Brunnera macrophylla</i> (Adams) I. M. Johnst.	svetimžemis	20 a.

Eil nr. No	Lietuviškas augalo vardas <i>Lithuanian plant name</i>	Lotyniškas augalo vardas <i>Latin name of the plant</i>	Statusas Lietuvoje <i>Status in Lithuania</i>	Nuo kada auginama Lietuvoje <i>Ever since growing in Lithuania</i>
17	Skėtinis bėžis	<i>Butomus umbellatus</i> L.	savaiminis	
18	Paprastasis buksmedis	<i>Buxus sempervirens</i> L.	svetimžemis	19 a.
19	Pelkinė puriena	<i>Caltha palustris</i> L.	savaiminis	
20	Tankiažiedis katilėlis	<i>Campanula glomerata</i> L.	savaiminis	
21	Plačialapis katilėlis	<i>Campanula latifolia</i> L.	savaiminis	
22	Didžiažiedis katilėlis	<i>Campanula persicifolia</i> L.	svetimžemis	20 a.
23	Pakrūminis katilėlis	<i>Campanula rapunculoides</i> L.	savaiminis	
24	Paprastasis kmynas	<i>Carum carvi</i> L.	savaiminis	
25	Rugiagėlė	<i>Centaurea cyanus</i> L.	savaiminis	
26	Balsvoji bajorė	<i>Centaurea daelbata</i> Willd.	svetimžemis	20 a.
27	Stambiagraižė bajorė	<i>Centaurea macrocephala</i> Muss.Puschk. ex Willd.	svetimžemis	20 a.
28	Skėtinė širdažolė	<i>Centaurium erythraea</i> Rafn.	savaiminis	
29	Didžioji ugniažolė	<i>Chelidonium majus</i> L.	savaiminis	
30	Gelsvoji raganė	<i>Clematis vitalba</i> L.	svetimžemis	20 a.
31	Dirvinis raguolis	<i>Consolida regalis</i> Gray	savaiminis	
32	Paprastoji pakalnutė	<i>Convallaria majalis</i> L.	savaiminis	15-16 a.
33	Paprastasis lazdynas	<i>Corylus avellana</i> L.	savaiminis	
34	Geltonžiedė sedula	<i>Cornus mas</i> L.	svetimžemis	20 a.
35	Europinis pūkenis	<i>Cotinus coggygria</i> Scop.	svetimžemis	20 a.
36	Vienapiestė gudobelė	<i>Crataegus monogyna</i> Jacq.	savaiminis	
37	Puošnusis krokas	<i>Crocus speciosus</i> M.Bieb.	svetimžemis	20 a.
38	Baltasis diktonas	<i>Dictamnus albus</i> L.	svetimžemis	20 a.
39	Miškinis karšulis	<i>Dipsacus fullonum</i> L.	svetimžemis	20 a.
40	Žydrasis bandrenis	<i>Echinops ritro</i> L.	svetimžemis	20 a.
41	Apskritagalvis bandrenis	<i>Echinops sphaerocephalus</i> L.	svetimžemis	20 a.
42	Pajūrinė zunda	<i>Eryngium maritimum</i> L.	savaiminis	
43	Plokščialapė zunda	<i>Eryngium planum</i> L.	savaiminis	20 a.
44	Karpotasis ožekšnis	<i>Euonymus verrucosus</i> Scop.	savaiminis	
45	Kanapinis kemeras	<i>Eupatorium cannabinum</i> L.	savaiminis	
46	Pelkinė vingiorykštė	<i>Filipendula ulmaria</i> (L.) Maxim.	savaiminis	
47	Paprastasis pankolis	<i>Foeniculum vulgare</i> Mill.	svetimžemis	20 a.
48	Baltoji snieguolė	<i>Galanthus nivalis</i> L.	svetimžemis	19 a.
49	Melsvasis gencijonas	<i>Gentiana cruciata</i> L.	savaiminis s	
50	Pievinis snaputis	<i>Geranium pratense</i> L.	savaiminis	
51	Raudonžiedis snaputis	<i>Geranium sanguineum</i> L.	savaiminis	
52	Raudonoji žiognagė	<i>Geum rivale</i> L.	savaiminis	
53	Muilinė guboją	<i>Gypsophila paniculata</i> L.	invazinis	
54	Gebenė lipikė	<i>Hedera helix</i> L.	savaiminis	?
55	Paprastasis saulenis	<i>Helianthemum nummularium</i> (L.) Mull.	savaiminis	
56	Rusvoji viendienė	<i>Hemerocalis fulva</i> (L.) L.	svetimžemis	16 a.
57	Kvapioji vakarutė	<i>Hesperis matronalis</i> L.	svetimžemis	16-18 a.
58	Tikroji vilkpupė	<i>Hylotelephium telephium</i> (L.) H. Ohba	svetimžemis	
59	Paprastoji jonažolė	<i>Hypericum perforatum</i> L.	savaiminis	
60	Vaistinis isopas	<i>Hyssopus officinalis</i> L.	svetimžemis	19 a. (16 a. dvaruose)
61	Paprastasis apynys	<i>Humulus lupulus</i> L.	savaiminis	
62	Didysis debesylas	<i>Inula helenium</i> L.	auginamas	19 a. (15-16 a. vienuolynuose)
63	Geltonasis vilkdalgis	<i>Iris pseudacorus</i> L.	savaiminis	
64	Sibirinis vilkdalgis	<i>Iris sibirica</i> L.	savaiminis	

Eil. nr. No	Lietuviškas augalo vardas <i>Lithuanian plant name</i>	Lotyniškas augalo vardas <i>Latin name of the plant</i>	Statusas Lietuvoje <i>Status in Lithuania</i>	Nuo kada auginama Lietuvoje <i>Ever since growing in Lithuania</i>
65	Paprastasis kadagys	<i>Juniperus communis</i> L.	savaiminis	
66	Vaistinė lauravyšnė	<i>Laurocerasus officinalis</i> M. Roem.	svetimžemis	20 a.
67	Šlaitinė rožūnė	<i>Lavatera thuringiaca</i> L.	svetimžemis	19 a.
68	Paprastoji baltagalvė	<i>Leucanthemum vulgare</i> Lam.	savaiminis	
69	Paprastasis ligustras	<i>Ligustrum vulgare</i> L.	svetimžemis	20 a.
70	Šliaužiančioji šilingė	<i>Lysimachia nummularia</i> L.	savaiminis	
71	Paprastoji šilingė	<i>Lysimachia vulgaris</i> L.	savaiminis	
72	Vijoklinis sausmedis	<i>Lonicera periclymenum</i> L.	svetimžemis	20 a.
73	Miškinė dedešva	<i>Malva sylvestris</i> L.	auginama	20 a.
74	Vaistinė ramunė	<i>Matricaria recutita</i> L.	savaiminis	
75	Paupinis jonpapartis	<i>Matteuccia struthiopteris</i> (L.) Tod.	savaiminis	
76	Vaistinė melisa	<i>Melissa officinalis</i> L.	svetimžemis	
77	Miškinė mėta	<i>Mentha longifolia</i> (L.) Huds.	savaiminis	20 a.
78	Miškinė neužmirštuolė	<i>Myosotis sylvatica</i> Ehrh. ex Hoffm.	savaiminis	
79	Armėninė žydrė	<i>Muscari armeniacum</i> L.	svetimžemis	19 a.
80	Paprastoji katžolė	<i>Nepeta cataria</i> L.	savaiminis	18 a.
81	Didžiažiedė katžolė	<i>Nepeta grandiflora</i> M. Bieb.	svetimžemis	
82	Darželinė juodgrūdė	<i>Nigella damascena</i> L.	svetimžemis	19 a.
83	Paprastoji lūgnė	<i>Nuphar lutea</i> (L.) Sm.	savaiminis	
84	Paprastoji vandens lelija	<i>Nymphaea alba</i> L.	savaiminis	
85	Dygliuotoji kardažolė	<i>Onopordum acanthium</i> L.	savaiminis	
86	Paprastasis raudonėlis	<i>Origanum vulgare</i> L.	savaiminis	19 a.
87	Rytinė aguona	<i>Papaver orientale</i> L.	svetimžemis	
88	Darželinis jazminas	<i>Philadelphus coronarius</i> L.	svetimžemis	19 a. vid.
89	Vaistinė baltašaknė	<i>Polygonatum odoratum</i> (Mill.) Druce	savaiminis	20 a. pr.
90	Daugiažiedė baltašaknė	<i>Polygonatum multiflorum</i> (L.) All.	savaiminis	20 a. pr.
91	Paprastosios portulakos sėjamas porūšis	<i>Portulaca oleracea</i> L. subsp. <i>sativa</i> (Haw.) Čelak.	svetimžemis	20 a.?
92	Krūminė sidabražolė	<i>Potentilla fruticosa</i> L.	svetimžemis	
93	Ausytoji raktažolė	<i>Primula auricula</i> L.	svetimžemis	19 a.
94	Julijos raktažolė	<i>Primula juliae</i> Kusn.	svetimžemis	20 a.
95	Pavasarinė raktažolė	<i>Primula veris</i> L.	savaiminis	19 a.
96	Paprastoji raktažolė	<i>Primula vulgaris</i> Huds.	svetimžemis	20 a.
97	Paprastoji juodgalvė	<i>Prunella vulgaris</i> L.	savaiminis	
98	Kaukazinė slyva	<i>Prunus cerasifera</i> Ehrh.	svetimžemis	
99	Paprastasis erškėtis	<i>Rosa canina</i> L.	savaiminis	
100	Dailusis šalavijas	<i>Salvia viridis</i> L.	svetimžemis	20 a.
101	Juoduogis šėivamedis	<i>Sambucus nigra</i> L.	svetimžemis	19 a.
102	Vaistinis putoklis	<i>Saponaria officinalis</i> L.	savaiminis	15 a.
103	Sibirinė scylė	<i>Scilla siberica</i> Andrews	svetimžemis	
104	Nariuotasis bervidis	<i>Scrophularia nodosa</i> L.	savaiminis	
105	Aitrusis šilokas	<i>Sedum acre</i> L.	savaiminis	
106	Baltažiedis šilokas	<i>Sedum album</i> L.	svetimžemis	
107	Uolinis šilokas	<i>Sedum rupestre</i> L.	svetimžemis	
108	Kaukazinis šilokas	<i>Sedum spurium</i> M. Bieb.	svetimžemis	
109	Stoginė šilropė	<i>Sempervivum tectorum</i> L.	savaiminis	
110	Vaistinė taukė	<i>Symphytum officinale</i> L.	savaiminis	20 a.
111	Paprastasis šermukšnis	<i>Sorbus aucuparia</i> L.	savaiminis	
112	Vilnotoji notra	<i>Stachys bysanthina</i> K. Koch	svetimžemis	
113	Rausvažiedis skaistenis	<i>Tanacetum coccineum</i> (Willd.) Grierson	svetimžemis	
114	Vaistinis skaistenis	<i>Tanacetum parthenium</i> (L.) Sch. Bip.	svetimžemis	16-18 a.

Eil nr. No	Lietuviškas augalo vardas <i>Lithuanian plant name</i>	Lotyniškas augalo vardas <i>Latin name of the plant</i>	Statusas Lietuvoje <i>Status in Lithuania</i>	Nuo kada auginama Lietuvoje <i>Ever since growing in Lithuania</i>
115	Paprastoji bitkrėslė	<i>Tanacetum vulgare</i> L.	savaiminis	15-16 a.
116	Europinis kukmedis	<i>Taxus baccata</i> L.	savaiminis, bet išnykęs	
117	Plačialapis švendras	<i>Thypha latifolia</i> L.	savaiminis	
118	Mažalapė liepa	<i>Tilia cordata</i> Mill.	savaiminė	
119	Vaistinis valerijonas	<i>Valeriana officinalis</i> L.	savaiminis	19 a.
120	Lobelio čemerys	<i>Veratrum lobelianum</i> Bernh	savaiminis, bet išnykęs	
121	Didžiažiedė tūbė	<i>Verbascum densiflorum</i> Bertol.	savaiminis	19 a.
122	Juodoji tūbė	<i>Verbascum nigrum</i> L.	savaiminis	
123	Sodinis putinas	<i>Viburnum lantana</i> L.	svetimžemis	
124	Paprastasis putinas	<i>Viburnum opulus</i> L.	savaiminis	19 a.
125	Didžioji žiemė	<i>Vinca major</i> L.	svetimžemis	
126	Mažoji žiemė	<i>Vinca minor</i> L.	svetimžemis	17 a.
127	Dirvinė našlaitė	<i>Viola arvensis</i> Murray.	savaiminis	
128	Kvapioji našlaitė	<i>Viola odorata</i> L.	uginamas	18 a.
129	Trispalvė našlaitė	<i>Viola tricolor</i> L.	savaiminis	
130	Tikrasis vynmedis	<i>Vitis vinifera</i> L.	svetimžemis	

Duomenų apie kaimų darželių kūrimąsi Lietuvoje šiek tiek galima rasti literatūroje (Vaidelys ir Vaidelienė, 2001; Pabrėža, 2009; Gudžinskas, 2010, Žumbakienė, 2016). Dažniausiai aprašoma svetimžemių augalų auginimo pradžia. Daug mažiau duomenų apie vietinės floros augalų patekimo į darželius laikotarpį. Tikriausiai, panašiai kaip ir šiuo metu, anksčiau dalis laukinių augalų būdavo ne specialiai sodinami, o savaimė užsisėdavo ir dėl savo savybių (dekoratyvumo ar kaip vaistiniai) nebūdavo išraudami ir likdavo augti kartu su pasodintais augalais. Dažnai tai vienmečiai, užsisėjantys ar kiti lengvai plintantys augalai: dirvinė ir trispalvė našlaitės, miškinė neužmirštuolė, paprastoji bitkrėslė, vaistinė taukė, aitrusis šilokas, nariutasis bervidis, vaistinis putoklis, paprastoji juodgalvė, paprastoji ir šliaužiančioji šilingės, paprastoji baltagalvė, paprastoji jonažolė, dirvinis raguolis, didžioji ugniažolė, rugiagėlė, paprastasis kmynas, plačialapis ir tankiažiedis katilėliai, geltonasis bobramunis. Iškasus sodyboje tvenkinį, jame gana greit įsikuria vandens ir pakrančių augalai, kurie ir paliekami ten augti. Kiti ir vietinės floros augalai retesni, ne visur auga, tai iš natūralių augaviečių buvo parsinešami į darželius. Taip lietuviškuose darželiuose paplito nemažai augalų rūšių, kurių arealas didelis ir jie auga didesnėje dalyje Europos ar net Eurazijoje. Kelios rūšys Lietuvoje augusios savaimė dabar gamtoje jau išnykusios ir tik auginamos (europinis kukmedis, Lobelio čemerys), Kaukaze tebeauga (Rašomavičius, 2007)

Iš Kaukazo į Lietuvą introdukuoti augalai jau kelis amžius atrenkami, todėl liko tik geriausiai prisitaikę augti Lietuvos klimato sąlygomis. Pastaruosius dešimtmečius pradėta auginėti ir lepesnius, daugiau priežiūros reikalaujančius augalus, o anksčiau dažniausiai nebuvo galimybių skirti daug laiko ir pastangų ne pirmo būtinumo augalams. Seniausiai auginami dekoratyvūs augalai, kilę iš Kaukazo: rusvoji viendienė, vaistinis skaistenis, mažoji žiemė ir prieskoniniai/vaistiniai: vaistinis isopas, didysis debesylas. Dauguma kitų rūšių introdukuotos gerokai vėliau – 19–20 a.

Išvados

1. 36 Lietuvos kaimų darželiuose 2016-2018 m. buvo inventorizuota juose auginami 394 rūšių dekoratyvūs, vaistiniai ir prieskoniniai augalai
2. 130 rūšies augalai, auginami Lietuvos darželiuose yra Kaukazo regiono floros augalai. Dalis iš jų – 70 rūšys yra ir Lietuvos floros augalai. Kiti – 60 rūšis Lietuvoje yra svetimžemiai ir darželiuose pradėti auginami nuo 15-16 a. ir introdukuojami iki dabar.

Literatūra

1. Andriušytė, A., Baltrušaitis, V., Burinskaitė, I. ir Žumbakienė, G. (2008). *Dzūkijos tradicinė kaimo architektūra*. Vilnius.
2. Bertašiūtė, R., Baltrušaitis, V., Burinskaitė, I. ir Žumbakienė, G. (2008). *Vakarų Aukštaitijos tradicinė kaimo architektūra*. Vilnius.
3. Bomblauskas, J., Burinskaitė, I. ir Žumbakienė, G. (2008). *Tradicinė Žemaitijos architektūra*. Vilnius.
4. *Botanica*. Einjährige & merjährige Pflanzen. (2006). Koenemann.
5. Budnikas, V. ir Obelevičius, K. (2015). *Vaistažolės*. Kaunas.
6. Dagytė, S. ir Penkauskienė, E. (1978). *Prieskoniniai augalai*. Vilnius.
7. Dagytė, S. (1994). *Retosios daržovės, prieskoniniai ir medingieji augalai*. Vilnius, Academia.
8. Gudžinskas, Z. (1999). *Lietuvos induočiai augalai*. Vilnius.
9. Gudžinskas, Z., Balvočiūtė, J. (2007). *Lietuvos vaistiniai augalai: pažįstami, bet nežinomi, kūno sveikatai, sielos džiaugsmui*. Kaunas.
10. Gudžinskas, Z. (2010). *Tradiciniai Lietuvos darželių augalai*. Vilnius.
11. Jankevičienė, R. (1998). *Botanikos vardų žodynas*. Vilnius
12. Kačinskaitė, I., Baltrušaitis, V., Burinskaitė, I. ir Žumbakienė, G. (2008). *Suvalkijos (Sūduvos) tradicinė kaimo architektūra*. Vilnius
13. Nakhutsrishvili, G. (2013). *The Vegetation of Georgia (South Caucasus)*. Heidelberg, New York, Dordrecht, London.
14. Pabrėža, J. A. (2009). *Taislius augyminis*. I tomas. Vilnius.
15. Ragažinskienė, O., Rimkienė, S. ir Sasnauskas, V. (2005). *Vaistinių augalų enciklopedija*. Kaunas.
16. Rašomavičius, V. (2007). *Lietuvos raudonoji knyga*. Kaunas
17. Smaliukas, D., Lekavičius, A., Butkus, V. ir Jaskonis J. (1992). *Lietuvos naudingieji augalai*. Vilnius.
18. Snarskis, P. (1968). *Vadovas Lietuvos augalams pažinti*. Vilnius.
19. Stravinskienė, V. (2016). *Lietuvos svetimžemiai augalai*. Kaunas.
20. Tahir, M., Khushtar, M., Fahad, M. & Rahman, A. (2018). Phytochemistry and pharmacological profile of traditionally used medicinal plant Hyssop (*Hyssopus officinalis* L.) *Journal of Applied Pharmaceutical Science*, 8(07), 132-140. DOI: 10.7324/JAPS.2018.8721
21. Vaidelienė, J. ir Vaidelys, J. (2001). *Darželio gėlės*. Kaunas.
22. Valstybinė lietuvių kalbos komisija. *Nutarimai* [žiūrėta 2019-01-19]. Prieiga per internetą: <http://www.vlkk.lt/vlkk-nutarimai>
23. Vilkonis, K. K. (2001). *Lietuvos žaliosis rūbas*. Kaunas
24. Wiersema, J. H., & Leon, B. (1999). *World Economic Plants: A Standard Reference*. London, New York, Washington.
25. Zazanashvili, N., Gagnidze, R. & Nakhutsrishvili, G. (2000). Main types of vegetation zonation on the mountains of the Caucasus. *Acta Phytogeographica Suecica*. 85, 7-10.
26. Žumbakienė, G. (2016). *Senieji Lietuvos gėlių darželiai*. Rumšiškės.

THE CAUCASIAN FLORA SPECIES IN FLOWER GARDENS OF LITHUANIAN HOMESTEADS

Stasė Dapkūnienė, Vilija Snieškienė

Summary

The flower gardens in Lithuanian rural homesteads appear around 16th centuries. Big part of garden plants was introduced plants from monasteries, rectories and manor parks and spread around gardens in villages. In 2016-2018 were inventoried ornamentals and medical/spice plants in 36 old flower gardens of Lithuanian homestead. As the result, there were listed 394 plant species: 130 of them are characteristic for Caucasus flora. The Caucasus region is characterized by a wide variety of climatic conditions, which is related to the number of plants growing in the country and the possibility to establish itself in other countries. About the half (70 species) of listed species are indigenous plants as in Caucasus, as in Lithuania. Others (60 species) are found in Lithuanian flower gardens as introducents from Caucasus from old time.

Key words: Caucasian flora, flower gardens of Lithuania.

Gauta: 2019 m. vasario mėn. 28 d.

Gauta recenzija: 2019 m. vasario mėn. 28 d.

Priimta: 2019 m. balandžio 1 d.

Received: February 28, 2019.

Revision received: February 28, 2019.

Accepted: April 1, 2019